

مقدمه

زیستگاه این گیاه فقط ایران و افغانستان می‌باشد؛ از این رو این گیاه جزء گونه‌های نادر محسوب می‌گردد. آنغوزه گیاهی منوکارپیک می‌باشد که پس از تولید گل و بذر، سیکل حیات آن به اتمام می‌رسد. صمغ آنغوزه که از ریشه آن استحصال می‌گردد، در صنعت برای تهیه چسب الماس و در پزشکی به عنوان ضد تشنج، ضد انگل، قاعده‌آور، بادشکن و برای درمان هیستری و دفع آفات خاکزی به کار می‌رود. همچنین برای درمان زخم‌های چرکی، ناراحتی‌های معده و انگل‌های گوارشی، برونشیت مزمن، تنگی نفس و خلط‌آور مصرف سنتی داشته و در صنایع غذایی، عطرسازی، رنگ‌سازی و ساخت مواد پاک‌کننده کاربرد دارد.

مشخصات گیاهشناسی آنغوزه

آنغوزه با نام علمی (*Ferula assa-foetida*) از خانواده چتریان (Apiaceae)، گیاهی است علفی، چند ساله، با برگ‌های مرکب و ریشه نسبتاً ضخیم و گوشتی که ارتفاع ساقه آن به بیش از یک متر می‌رسد. گل‌های این گیاه به رنگ زرد و گل‌آزین آن به شکل چتر مرکب روی ساقه ظاهر می‌شود. میوه آنغوزه شیوزوکارب می‌باشد که پس از رسیدن، توسط زائدهای فنر مانند، به دو قسمت تقسیم می‌گردد. که به هر کدام مریکارپ گفته می‌شود. از ریشه و یقه این گیاه به روش تیغ‌زنی، در اواخر بهار، شیره‌ای با بوی نافذ خارج می‌شود که در مجاورت هوا به تدریج سفت شده و به آن شیره آنغوزه می‌گویند.

جدول ۱- مشخصات گیاهشناسی آنغوزه

آنغوزه	نام فارسی
Asafoetida	نام انگلیسی
Ferula assa- foetida	نام علمی
Apiaceae	خانواده

شکل ۱- آشنایی با بوته، برگ، گل و میوه آنغوزه

کاشت

هر چند کاشت بذر آنغوزه به صورت دیم، نیاز به بستر خاصی ندارد و حتی به صورت بذرپاشی دستی سبز می‌گردد؛ ولی برای بالا بردن شانس جوانه‌زنی، بهتر است آن را در داخل جوی‌های کوچک کشت نمود تا با جمع‌آوری آب باران و ذخیره رطوبت حاصل از بارش، به سبز شدن آن کمک گردد.

بهترین زمان کاشت آنغوزه اواسط آذر تا اواسط دی ماه می‌باشد. هر چند در برخی مناطق، عملیات کاشت، تا اول بهمن می‌تواند به تعویق افتد؛ ولی بهتر است کاشت بذر در دی‌ماه انجام پذیرد تا در صورت حادث شدن بارندگی‌های پاییزه و زمستانه، بذرهای کشت شده از رطوبت موجود در خاک بهره‌مند گردند. در زراعت آنغوزه، معمولاً کاشت به صورت ردیفی و در داخل بستر فارو (جوی) صورت می‌گیرد. معمولاً فواصل کاشت بذر، در

آنغوزه

PTMP/SK/R&D/A/ Asafoetida01 /08062021

طول ردیف‌های کاشت، بهتر است از ۵۰ سانتیمتر کمتر نباشد و همچنین، فاصله بین ردیف‌های کاشت نباید از یک متر بیشتر باشد.

شکل ۲- مزرعه آنغوزه

داشت

در عملیات زراعی مناطق خشک که بارندگی آن کمتر از ۲۵۰ میلیمتر است نیاز به هیچگونه کود شیمیایی نبوده و بذر آنغوزه اغلب، در خاک‌های با حاصلخیزی کم به خوبی مستقر می‌گردد. پس از تمیز کردن بستر کاشت از علف‌های هرز، باید با ایجاد جوی‌های کوچک به عرض ۱۵ سانتیمتر و به عمق ۱۰ تا ۱۵ سانتیمتر در جهت عمود بر شیب زمین، اقدام به احداث فارو کرد. معمولا فواصل فاروها از یکدیگر، یک متر می‌باشد تا بتوان با حرکت در بین ردیف‌های کاشت نهال‌ها را مدیریت نمود.

برداشت

برداشت آنغوزه معمولاً پنج سال بعد از کاشت انجام می‌گیرد. هرچه سن گیاه از پنج سال بیشتر باشد به دلیل قطور شدن ریشه گیاه صمغ بیشتری به دست خواهد شد. برای برداشت صمغ، ابتدا باید اجازه داد تا کلیه مواد مؤثره موجود در برگ‌های گیاه وارد ریشه شود که معمولاً، عمل، در پایان فصل رشد که زمان آن بسته به شرایط اقلیمی منطقه کاشت متفاوت می‌باشد رخ می‌دهد.

بهترین نشانه برای شناخت انتقال صمغ از برگ‌ها به ریشه، خشک شدن کامل برگ‌های قاعده‌ای گیاه می‌باشد که نشانه آن، انفصال دمبرگ از منطقه یقه (محل اتصال دمبرگ به بخش فوقانی ریشه) می‌باشد. هر چند در اقلیم‌های مختلف ایران، زمان خشک شدن برگ‌ها یکسان نمی‌باشد؛ ولی معمولاً خشک شدن برگ‌ها از اواسط اردیبهشت به تدریج شروع شده و در اغلب مناطق تا پایان خرداد، کل برگ‌های گیاه خشک می‌شود.

پس از خشک شدن برگ‌ها مرحله تیغ‌زنی و استحصال صمغ به روش تیغ‌زنی از ریشه گیاه آنغوزه آغاز می‌گردد. روش تیغ‌زنی بسیار مهم بوده و چنانچه نکات فنی در آن رعایت نشود منجر به مرگ گیاه می‌گردد.

شکل ۳- برداشت صمغ ریشه گیاه آنغوزه

آنغوزه

PTMP/SK/R&D/A/ Asafoetida01 /08062021

منبع

قاسمی آریان، علیرضا؛ روحانی، حسین؛ حاجی میررحیمی، سید داود. (۱۳۹۶). بسته کارآفرینی تولید آنغوزه در شرایط دیم. تهران: اسرارعلم

تعاونی پترو تمدن مهام پارس

PTMP/SK/R&D/A/ Asafoetida01 /08062021

